

Hardeberga 1:12 och 1:47

Fornlämning RAÄ Hardeberga 25:1/L1988:2720
Hardeberga, Hardeberga socken, Lunds kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2022
Kristoffer Brink

Titel: Hardeberga 1:12 och 1:47

Författare: Kristoffer Brink

Kulturmiljörapport: 2023:21

Omslagsbild: Delar av undersökningsområdet i förgrunden, med Hardebergas kyrka i bakgrunden. Fotograferat från söder.

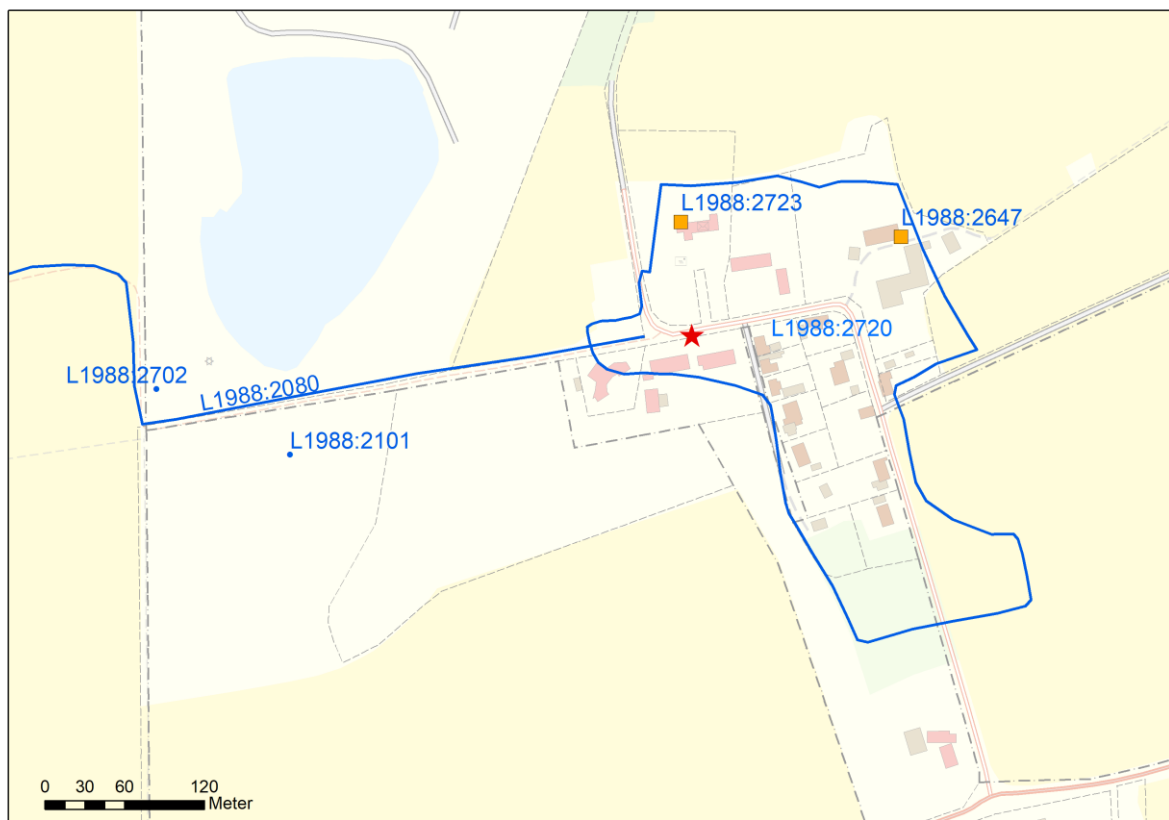
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	2
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och resultat	6
Kontextbeskrivningar	8
Diskussion	11
Kulturlagerstatus	11
Förslag på fortsatta åtgärder	11
Administrativa och tekniska uppgifter	12
Referenser	13
Bilagor	13
1. Plan- och sektionsritningar	
2. Analyser	

Sammanfattning

- I samband med framdragning av vattenledning till nybyggnad inom fastigheten Hardeberga 1:47 utförde Kulturens arkeologer en arkeologisk schaktningsövervakning i vägmiljön norr om fastigheterna Hardeberga 1:12 och 1:47, enligt Länsstyrelsens beslut (Lst Dnr: 431-42081-2021, Kulturens projektnummer A_2022_0012). Undersökningen berörde totalt ca 95 kvm, ner till ett max djup om 0,80 m. Hela den undersökta ytan schaktades till berget.
- Fältarbetet inleddes med att gräva fyra provgropar för att undersöka grundförhållandena. I dessa gropar kunde det konstateras berg på ett djup mellan 0,25 och 0,80 m. Ursprunglig projektering hade ett anläggningsdjup på 1,50 m. Det arkeologiska fältarbetet fortsatte med dokumentation av hela schaktet där nivån för schaktbotten motsvarade berget.
- Nivån för berget var mycket ojämn med plötsliga upp- och nedväxlingar i höjdd. I de djupare partierna kunde ett lager med rödaktig sandmorän dokumenteras. Mellan "topparna" framkom ett lager med stenar. Stenarna var kantiga och såg närmast sprängda ut, men var lagda fint packade med en plan sida upp. Detta lager tolkades som en rest efter en tidigare vägyta, som periodvis utgjordes av berget.
- Arbetet skedde till stor del i den nuvarande vägbanan och således bestod toppmassorna av köryta och bärlager för denna.
- I de östra delarna av undersökningsområdet dokumenterades en äldre nedgrävning på ett djup av 0,40 meter. Nedgrävningen låg i förlängningen av gränsen mellan fastigheten för kyrkan och gården öster om kyrkan och tolkades vara en del av en äldre gränsmarkering. Fyllningen bestod av tunna linser med sand och förmultnade växtdelar som tyder på att nedgrävningen stått öppen under en längre period.
- I den korta delen av schaktet, som hade nord-sydlig orientering, längst i väster, skiftade jordmassorna karaktär då schaktet inte längre var i vägbanan. Toppen i detta området var ett tjockt lager matjord som var starkt påverkat av större träd, och deras rötter. Under matjorden fanns ett lager med nästanmorän, utan spår av mänsklig aktivitet.
- Bevarandeförhållandena inom undersökningsområdet var blandat. Inom vägsträckningen fanns områden med bevarade kompakta kulturlager, samt äldre vägsträckning. Det nordsydligt gående schaktet visade att utanför vägbanan hade fornlämningen en annan karaktär med tjockt kulturlager i toppen, efterföljt av ett magrare kulturlager. Dock var de just inom undersökningsområdet starkt påverkat av närheten till större träd. Kulturlagren gick ner till berggrunden.
- Notera att schaktet var ca 70 m löpmeter, mot undersökningsområdets 135 m löpmeter.
- Flera lager tolkades ha uppkommit genom ett säsongsbundet användande av området, där makroanalysen tyder på att de ljusa sandiga lagren kommer från stenhuggning i området.
- Hela undersökningsområdet verkar haft en avröjning på 11–1200-talet

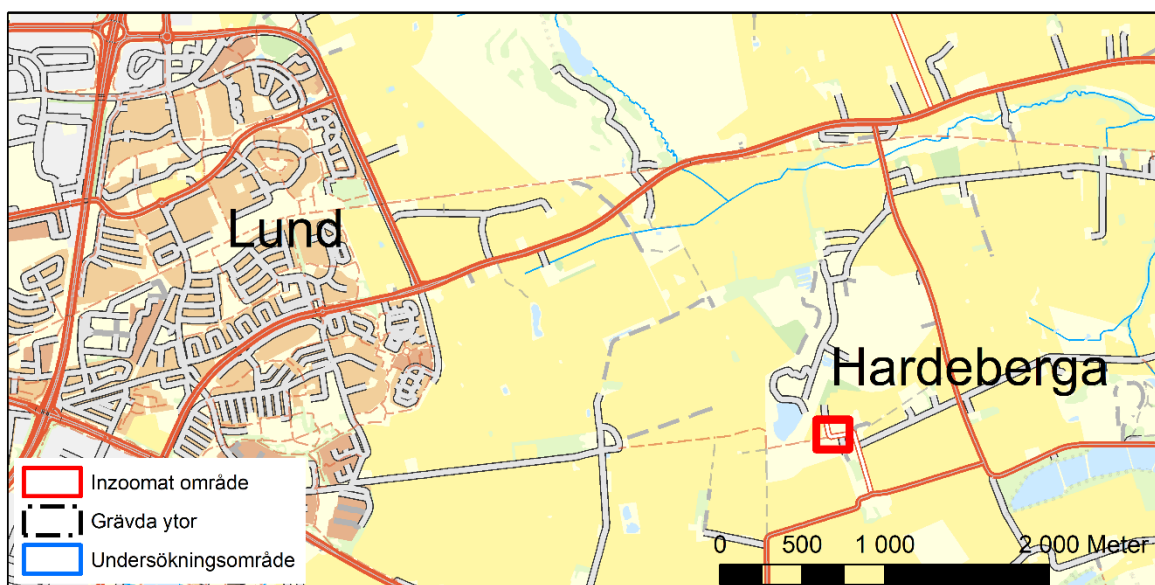
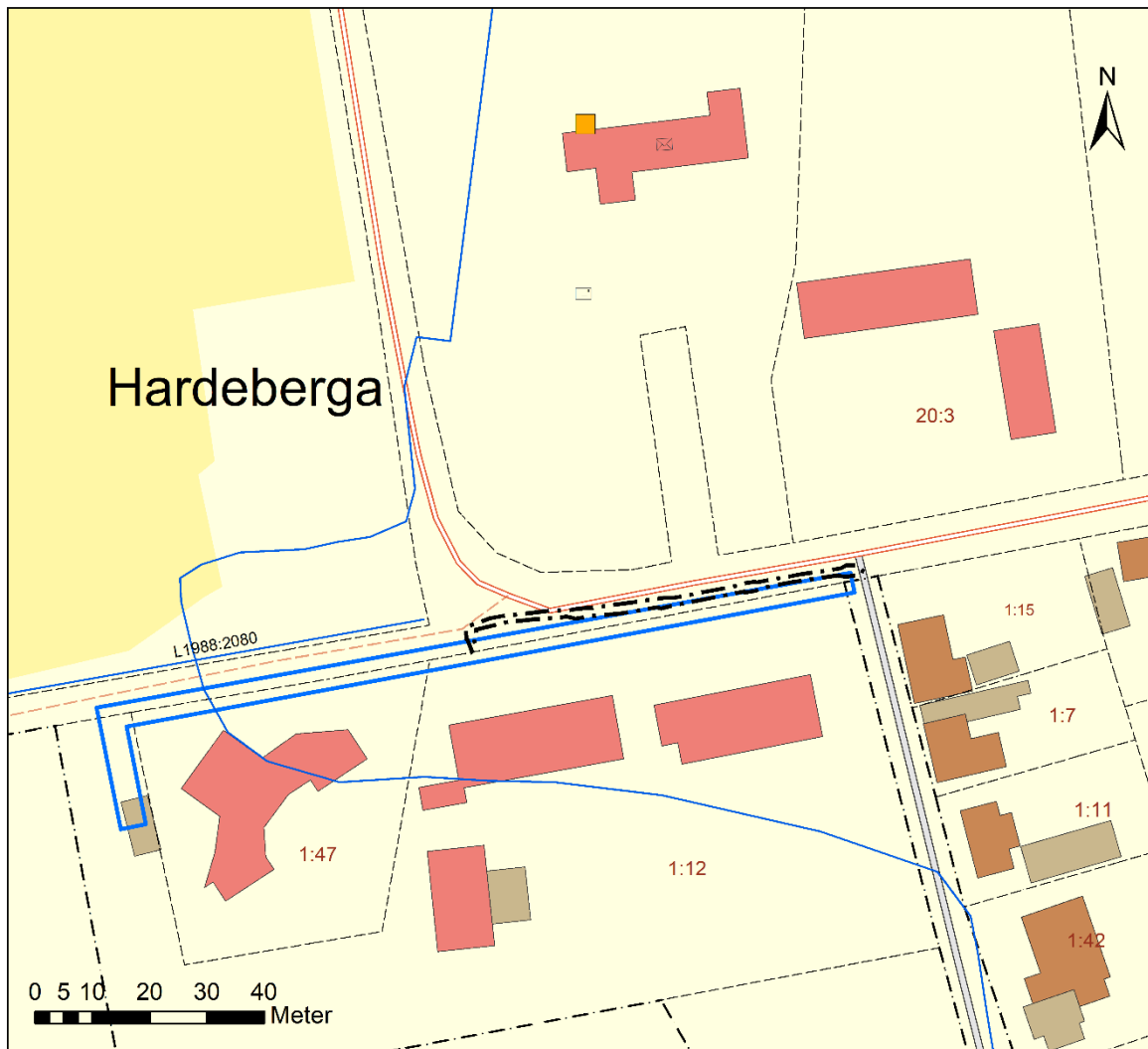
Figur 1. Hardebergas medeltida bytomt, fornlämning RAÅ Hardeberga 25:1/L1988:2720, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna. Övriga i närområdet registrerade lämningar i Fornsök är också markerade ©Lantmäteriet.

Inledning

I samband med framdragning av vattenledning till byggnad inom fastigheten Hardeberga 1:47 sökte VA-Syd tillstånd för ingrepp i fornlämning L1988:2720/RAÅ Hardeberga 25:1. Enligt Länsstyrelsens beslut genomförde Kulturens arkeologer en arkeologisk schaktningsövervakning i vägmiljön norr om fastigheterna Hardeberga 1:12 och 1:47 (Lst Dnr: 431-42081-2021, Kulturens projektnummer A_2022_0012). Undersökningsområdet var nära den medeltida kyrkan (figur 1 och figur 2).

Fornlämningssmiljö

Hardeberga är högt beläget på slättbygden, ca 100 meter över havet, några kilometer öster om Lund, på en utlöpare av Romeleåsen. Namnet Hardeberga är tvådelat med en förled *har/hare-* och efterledet *-berg*. Förledet skulle kunna åsyfta *har-*, som betyder "klippor, stengrund". Användningen av begreppet *har*, i betydelsen "klippor/stengrund" anses inte förkomma i de södra delarna av landet varpå djuret *hare*

Figur 2. Undersökt yta, undersökningsområde och översigtskarta för den arkeologiska schaktningsövervakningen. © Lantmäteriet.

troligen är det som åsyftas. Slutleden *-berg* anses syfta på berg (Hallberg 2016:113). Namnet Hardeberga antyder att byn är från tiden före vikingatiden (Sundin 1985:2).

Få skriftliga källorna för byn finns. Första kända omnämmandet är från år 1291 (Hallberg 2016:113). Under 1100–1200-talen uppfördes kyrkan, i romansk stil. I samband med antikvariska arbeten inne i kyrkan år 2003 framkom en runristning i putsen (Nilsson 2015:6). Runristningen var under en tid otolkade då de var skadade och svårlästa. År 2012 gjorde Ulf Darnell några tolkningsförslag. Ristningen börjar med *"Jag Niels Tuesen av Hardeberga och Knut Has"* de efterföljande har Darnell olika tolkningsförslag till *"och bröderna Has"* alternativt *"och hans broder"* alternativt *"jag betraktar allt f"*. Darnell tolkar att ristningen kan ha tillkommit då Niels Tuesen Rani blev myndig, på hans 16-årsdag, den 11 augusti år 1348, då han fick ärva godset *Harebjerg*. Släkten *Hase/Has* ägde under medeltiden godset *Harebjerg* och släkten har en hare i sitt adelsvapen och namnet *Hase* betyder hare på tyska. Det är troligt att namnet Hardeberga (Harberget) har sitt ursprung i släktens namn (Darnell 2012). År 1387 omnämns att Hardeberga herrgård hyser en väpnare som gårdsherre. Under 1600-talet var Hardeberga en relativt stor by med 16–17 gårdar. Troligen skiftades byns tegar före år 1686. Under 1700-talet fanns fäladsmarken öster om byn och de tolv bostadshusen koncentrerades till byns kärna (Sundin 1985). År 1804 genomförs storskifte i byn, som följs upp med ett laga skifte år 1847 (Sundin 1985:3).

Vid första omnämmandet av landstinget i Skåneland var tingsplatsen på Arendala. Landstinget var kvar i Arendala fram till slutet av 1100-talet då landstinget flyttade till Lund (Blomqvist 1951:20). Tingsplatsen Arendala låg ca 450 m väster om Hardeberga kyrka, men den exakta platsen är idag okänd. Landstinget var där kungen mötte folket, påbjöd ledung och förhandlade om skatter.

Jordbruksmarken kring Hardeberga skiljer sig från den kringliggande jordbruksmarken genom att den är betydligt magrare, klassad mellan 5 och 7, medan övriga Lundabygden har klass 10 jord. I modern tid anses därmed jorden vara sämre. Under historisk tid kan det ha varit en fördel med lite magrare jord då den var mer lättbearbetad än den tunga lerjorden (Guldåker 2012). Byns marker brukades länge med ensäde, vilket tyder på att byn hade gott om betesmark och stor djurhållning (Sundin 1985).

I Hardeberga finns en viktig naturresurs, Hardebergasandsten, som genom historien har använts som en extra näringsverksamhet. Stenen är en Kambrisk sandsten. Sandstenen är vit-grå och saknar lämningar efter fossil. Benämningen Hardebergasandsten används som en geologisk benämning för sten med samma karaktär och behöver inte vara från Hardeberga. Hardeberga har varit den närmaste platsen att bryta sandsten för den medeltida staden Lund. Dock är sandstenen från Hardeberga svårbearbetad och har mestadels använts råbruten eller tuktad (Gardelin 2015:40ff, Sundnér 1994:21). Hardebergasandsten var mindre åtråvärd vid byggnationer av synliga delar, den har dock använts till kyrkor på landsbygden, främst i Lundatrakten. (Sundnér 1994:37) De äldre, numera övergivna stenbrotten fanns omedelbart väster om kyrkan (Sundnér 1994:21).

Undersökningen skedde inom fornlämning L1988:2720, Hardeberga medeltida bytomt. Fornlämningen är ca 350×100 - 270 m (NNV-SSÖ) och är den största fornlämningen i området. I närområdet finns fler

registreringar i fornminnesregistret (figur 1). Uppgifterna nedan är hämtade från fornsök om inget annat anges.

- L1988:2702, en plats med tradition kallad Slottahörnan. Enligt 1970 års inventering ska platsen ha varit en samlingsplats vid årshögtider, samt slätter. Vid revideringen år 1985 ansåg flera ortsbor att namnet var en förkortning av Jutas lott som varit utmärkt på äldre kartor. Ca 100 meter väster om platsen anses Arendala tingsplats ha legat.
- L1988:2080, en vägbank i öst-västlig riktning som kantas av stora blockstensmurar. Murarna är 220 respektive 320 m långa, en och en halv meter breda samt mellan en halv till en meter höga. Vägen är 1380 m lång och troligen från förhistorisk tid (Sundin 1985).
- L1988:2101, ett minnesmärke med texten ARENDALA
- L1988:2723, uppgift om en runinskrift på en av kyrkans klockor. Texten var på latin och löd: "Per crucis hoc signum fugiet procul omne malignum" (Genom detta korstecken skall allt ont fly långt härifrån). I fornsök finns uppgifter från Bruzelius år 1878 (handskrift) att klockan ringdes sönder och omgöts 1846.
- L1988:2647, uppgifter om gravar utanför kyrkogården som påträffats i östra delen av den medeltida bytomten under flat mark år 1939. Vid kabelgrävning mellan boningshusets östra gavel och ladugården påträffades en stenkista (i öst-västlig riktning) med 0,30–0,40 m stora stenar på 0,50 m djup, med flera välbevarade skelettdelar. Enligt inventering år 1970 har vid trädgårdsarbete ytterligare stenkistor enligt ovan med enstaka benrester påträffats. Vid revideringsinventeringen år 1985 var gårdsägaren ovetande.

Platsen för undersökningen var i nordvästra utkanten av dagens Hardeberga. Idag utnyttjades undersökningsområdet som grusväg, med en liten del av området i vägrenen. Söder om vägen fanns en allé med träd. Dagens infart till Hardeberga kyrka går i vinkel mot vägen där undersökningen ägde rum.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Ett fåtal arkeologiska undersökningar har utförts i Hardeberga. Uppgifterna är hämtade från RAÄ Fornsök om inget annat anges:

- År 2001, Vid en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning undersöktes ett 45 m långt schakt (Ö-V) på den norra sidan av kyrkobyggnaden. I jordmassorna framkom människoben som återbegravdes på platsen. Inga övriga fynd påträffades. Tillägg dnr 321-3046-2005.
- År 2003, inom Hardeberga kyrkogård påträffades fynd av sekundärdeponerade skelettdelar och keramik från 1500- och 1600-talen i fyllnadsmassorna (Kockum 2003).
- År 2005, vid en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning, påträffades, ett område med kulturlager innehållande bränd lera och småsten, med inslag av

byggnadsmaterial samt keramik som kunde dateras till sent 1800-tal - tidigt 1900-tal. Längre norrut, inne i dagens by, påträffades en kallmurad naturstensmur, med materialstorlek på 0,30–0,40 m. Tillägg dnr 321-3383-2005.

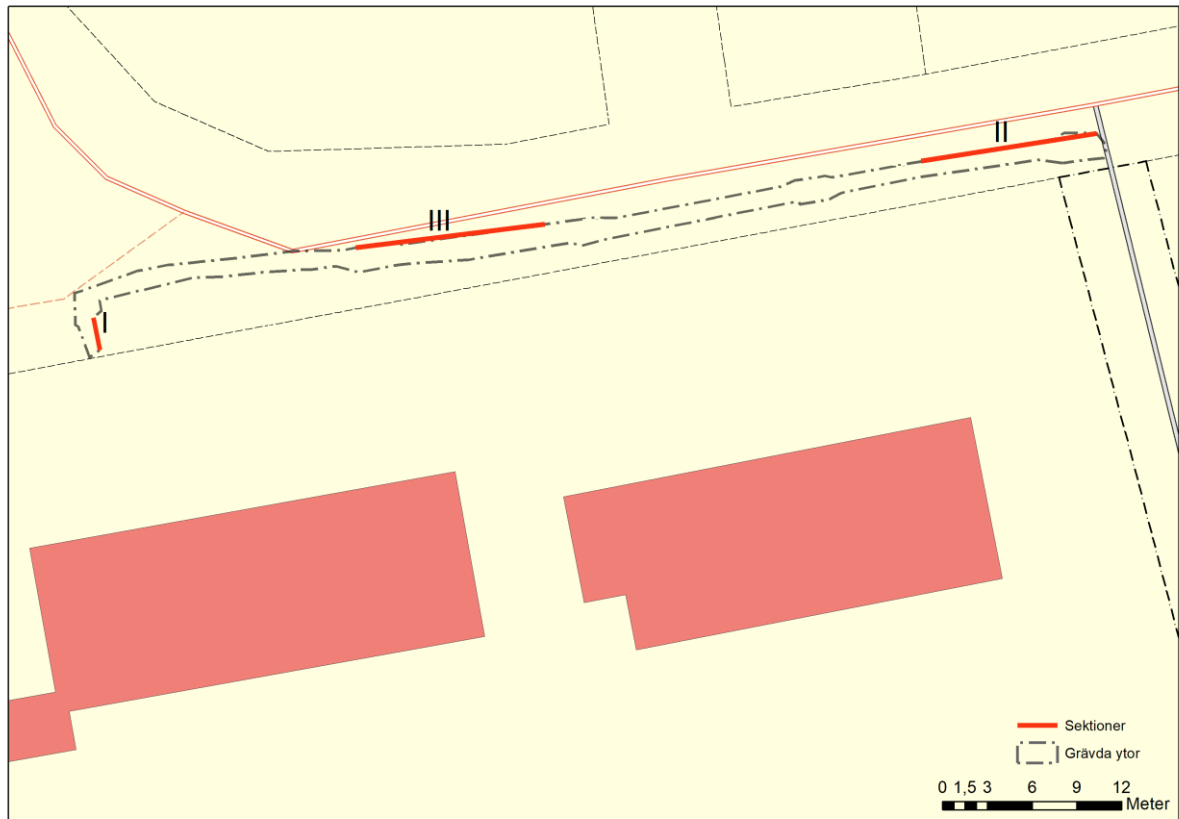
- År 2012, i samband med schaktning för nytt avlopp och elkabel genomfördes en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Hardeberga kyrkogård, samt bytomten fornlämning Hardeberga 25:1. Sammanlagt schaktades 59 m² fördelat på tre schakt. Kulturlagrens status var nedbrutna, vilket troligen kan förklaras av ett relativt magert och torrt matjordslager i området. Äldre odlingsjord, en stenläggning och en tvärgående mur på kyrkogården med stabiliserande lera var de bebyggelse lämningar som påträffades (Guldåker 2012). Tillägg dnr 431-5933-12.
- År 2015, med anledning av renovering av en kyrkogårdsmur på Hardeberga kyrkogård genomförde Sydsvensk Arkeologi AB en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning av markarbetena. Det visade sig att muren varierat i bredd mellan 1,6 – 1,9 m och i höjd mellan 0,60 – 1,20 m samt hade en kärna av jordblandad sten. Dess grundläggning gick ned till ett djup av minst 0,30 m och var på sina ställen djupare än 0,40 m (Nilsson 2015). Tillägg dnr 431-13492-11.

Genomförande och resultat

En arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning genomfördes i samband med exploateringen. Schakten plandokumenterades med GPS-inmätningar och sektionerna dokumenterades med ritningar i skala 1:20, enligt kontextuell dokumentationsmetod. Kompletterande dokumentation gjordes med fotografi. Ett urval av sektionerna redovisas i bilaga 1 (figur 3).

En förväntning på schaktningsövervakningen var att den skulle ge en större kunskap om, samt en datering på den gamla vägsträckningen L1988:2080 som kan vara förhistorisk. En förhoppning var också att dokumentera rester av den förmedeltida byn som kan ha funnits på platsen, samt eventuella medeltida lämningar, L1988:2720.

Fältarbetet inleddes med fyra provgropar i schaktets utsträckning, för att undersöka grundförhållandena. I dessa gropar kunde det konstateras berg på ett djup mellan 0,25 och 0,80 m under dagens markyta. Den ursprungliga projekteringen hade ett anläggningsdjup på 1,50 m och bergets grunda nivå gjorde att arbetet fick en kort paus för omprojektering. När arbetet återupptogs grävdes schaktet från öster mot väster ner till berggrunden. När arkeologen lämnat platsen skulle en fåra sprängas ner i berggrunden för anläggandet av vattenledning. Nivån på berg i botten av schaktet var mycket ojämn med plötsliga upp- och nerväxlingar i höjddled (figur 4). I de djupare partierna kunde ett lager med rödaktig sandmorän dokumenteras närmast berggrunden.

Figur 3. Karta med ett urval av sektionerna markerade. ©Lantmäteriet.

Arbetet skedde till största del i den nuvarande vägbanan. Således bestod toppmassorna mestadels av köryta och bärlager för denna. Bärlagret sträckte sig bitvis till berggrunden, men som djupast 0,50 m. Det fanns även flera moderna rör och kabeldragningar inom undersökningsytan. Längst i öster fanns det vattenrör som arbetet skulle koppla in sig på och röret befanns på 0,70 m djup. Den grunda positionen innebar att röret inte med säkerhet låg frostfritt och hade blivit klätt med isolerande frigolitplattor vid anläggandet. I den nord-sydliga delen av undersökningsområdet dokumenterades en fiberkabel och en telekabel på 0,55 m djup. I anslutning till nedgrävningarna för kablarna fanns ytterligare en nedgrävning med en fyllning av grus och sand, som bedömdes vara ett tidigare kabelschakt, där kabeln numera var borttagen.

Figur 4. Den öst-västliga delen av schaktet, från öster. Notera berggrunden som utgör schaktbotten.

Kontextbeskrivningar

Nedan följer en redogörelse för några av de dokumenterade kontexterna. De beskrivs i kronologisk ordning från äldsta till yngsta, med ett avslutande stycke om den västligaste delen som gick i nord-sydlig riktning som skilde sig från övriga delar av undersökningen. I texten är kontext förkortat till K, så att K20 är kontext med id 20.

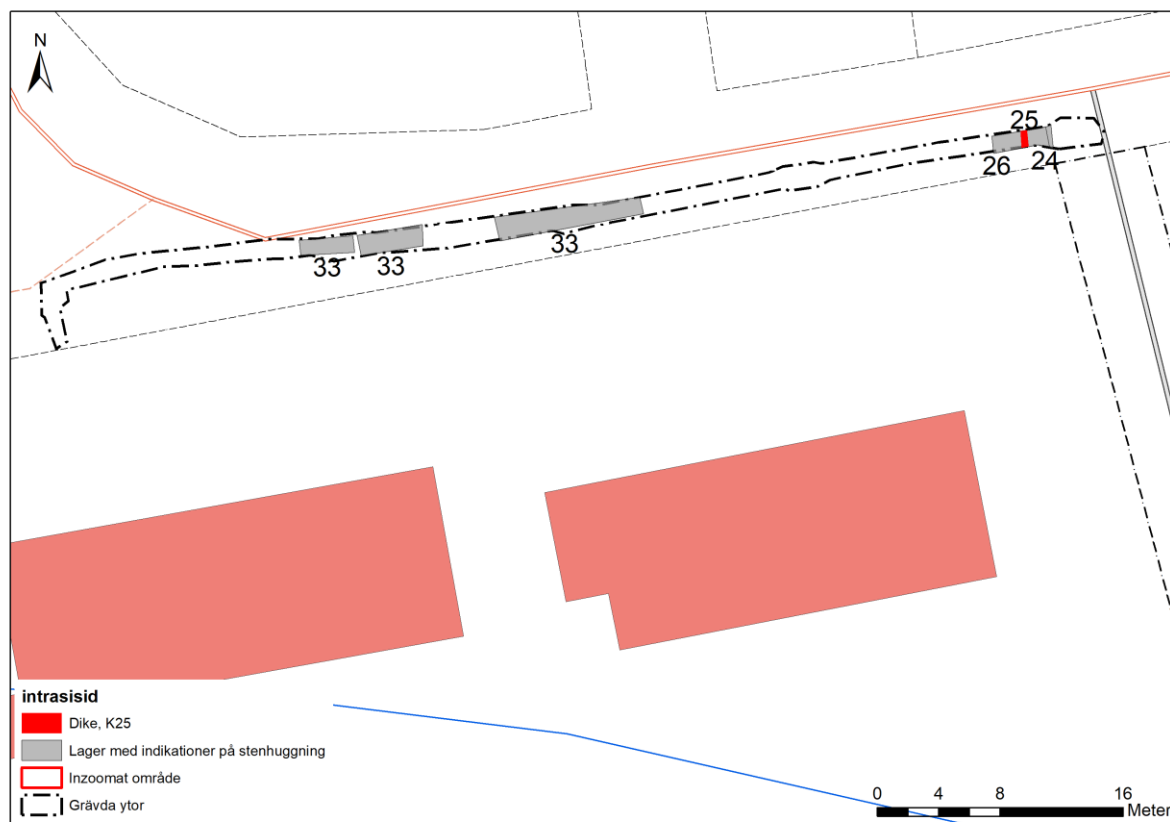
Lagret närmast moränen var, ett homogent, kompakt och siltigt lager, K20. Det tolkades som ett odlingslager, med lång brukningstid. Från lagret analyserades ett makroprov (prov 3, bilaga 2), den makroskopiska analysen kunde enbart påvisa slagg och träkol och inga organiska rester. Den totala avsaknaden av makroskopiska organiska rester kan tydas till att motsäga tolkningen som odlingslager. Det är dock värt att ta i beaktande att de organiska resterna i de makroskopiska analyserna från hela undersökningen var få och bevaringsförhållandena dåliga, vilket kan innebära att de organiska resterna har brutits ned totalt antingen genom bioturbation eller på grund av de dåliga bevaringsförhållandena. Från lagret skickades träkol för ¹⁴C-datering. Resultatet blev 1650-tal – 1950-tal med 95,4% sannolikhet. Då lagret var ackumulerat närmast moränen och ingen nedgrävning identifierats tolkas resultatet inte till att datera kontexten och det provtagna kolet har troligen kommit till jorden genom bioturbation.

Ett sandlager ackumulerat mot moränen dokumenterades (K26). Lagret sträckte sig under ett lager med flera horisonter tolkat som byns allmänning med växlande brukning (K24) och ett gränsdike (K38). Den ursprungliga tolkningen för kontexten var influgnen flygsand, men vid den makroskopiska analysen påminde inte materialet om flygsand utan hade karakteristika för avfall från bearbetning av sten (prov 7, bilaga 2). Kontexten var ett homogent lager med en mäktighet om 0,50 m, som startade vid berggrunden. Då lagret ackumulerats direkt på berggrunden har antingen områdets första aktiviteter varit stenbrytning och bearbetning av sten, eller troligare att en större avröjning har gjorts någon gång under historisk tid inför ett stort arbete med stembearbetning.

I de östra delarna av undersökningsområdet dokumenterades en äldre nedgrävning (K38). Nedgrävningen korsade schaktet i nord-sydlig riktning och låg i förlängningen av gränsen mellan fastigheten för kyrkan och gården öster om kyrkan. Kontexten tolkades vara ett gränsdike.

Ett lager med flera horisonter (K33), där varje horisont var under 0,005 m tjock bildade ett 0,20 m tjockt lager. Lagret var närvarande i cirka 1/3 av schaktet, centralt placerat. Horisonterna hade skiftande karaktärer, främst i färg, men var generellt kompakta, torra och sandiga lager med inslag av träkol, rötter och småsten. I den understa horisonten påträffades en skärva yngre rödgodskeramik. I den östra delen av undersökningen dokumenterades ett lager som tolkades vara samma lager (K24), karaktären för lagren var lika, men då de inte med säkerhet kunde sammanföras till en kontext blev de dokumenterade var för sig. Horisonterna tolkades som marknivåer brukningen av området hade varierat över tid. De ljusare och sandigare horisonterna tolkades ursprungligen som flygsand, men med den makroskopiska analysen av K26 tolkas sanden istället ha uppstått *in situ* i samband med bearbetning av sten. De tunna horisonterna med varierande sand och siltigare material tyder på ett utnyttjande med växlande

aktiviteter. Man kan tänka sig ett säsongsbundet markutnyttjande, där delar av året ägnades åt stenhuggeri (figur 5).

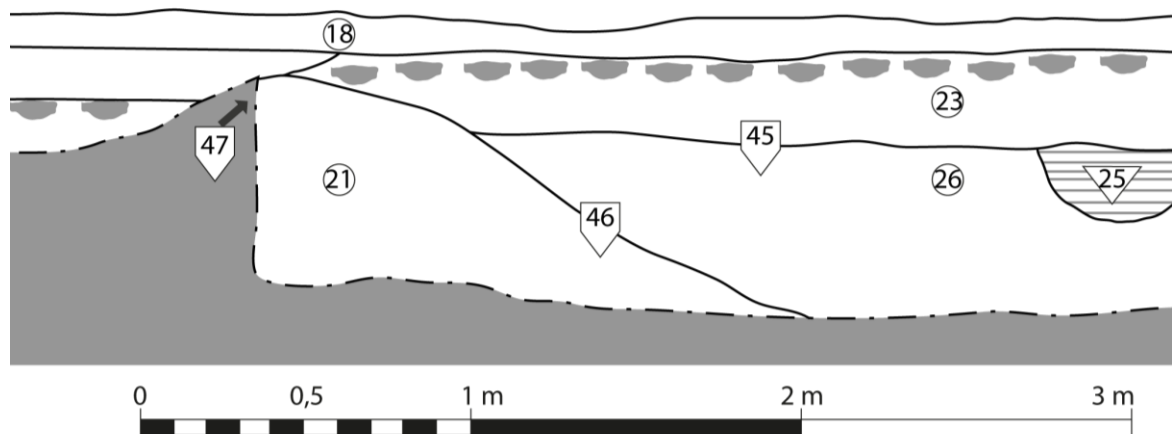
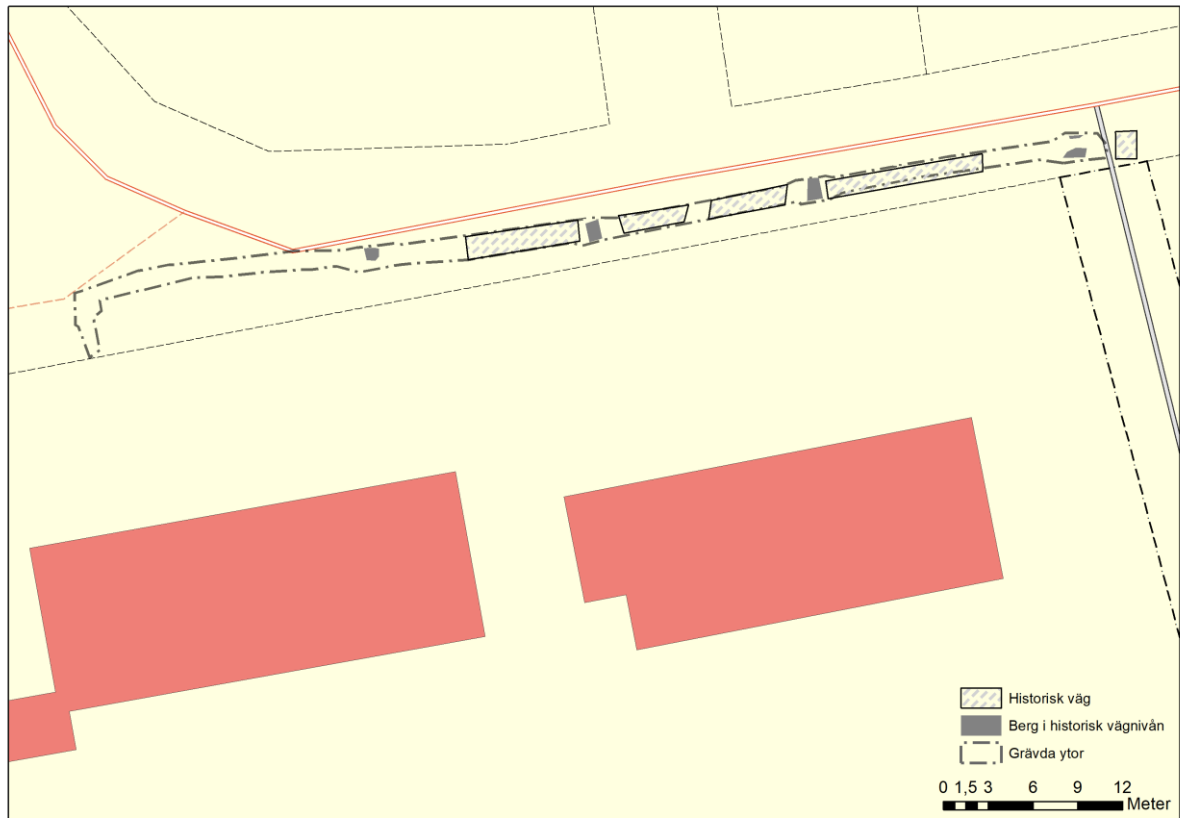

Figur 5. Planritning med kontexterna som indikerade stenhuggning markerade med grått och gränsdike med rött. © Lantmäteriet.

Fyllningen i diket (K38) bestod av flera tunna linser med sand omväxlande med silt (K25). Fyllningen påminde om K33 och K24. En fyllning som har flera tunna horisonter tyder på att nedgrävningen stått öppen under en längre period, där markutnyttjandet i omgivningen har varierat. Fyllningen har ackumulerats på plats och som en del av samma händelse som byggt upp K33 och K24. Från fyllningen analyserades makroprov 5 (bilaga 2), som visade gott om slagg. De ljusare sandlinserna påminde mycket om massorna från prov 6 (bilaga 2) som bedömdes ha rester efter stembearbetning. Från kontexten analyserades träkol med ^{14}C -metoden (bilaga 2). Dateringen blev med 95,4% sannolikhet 1250 f.kr – 1000 f.kr, äldre bronsålder. Dateringen tolkas inte som en datering av kontexten, utan som en missvisande datering på grund av inblandning av äldre material i kontexten. Underlaget för tolkningen är att kontexten ligger stratigrafiskt över de kontexter som visar på en omfattande stenhuggerverksamhet. Stenhuggeriverksamhet i den omfattningen är inte trolig under bronsåldern.

Resterna efter en äldre, hårdgjord, väg dokumenterades (K16, K19 och K23). Ett makroprov analyserades från vägen, K19 (prov 2, bilaga 2). Lagret hade inget bevarat organiskt material och enbart nutida element kunde dokumenteras vid analysen. I lagret fanns rikligt med större sten ca 0,40x0,15 m lagda med en plan sida upp. Stenarna såg närmast sprängda ut och låg mellan toppar i

berggrundstopparna, mellan stenarna fanns ljus sand. K16 låg direkt på berggrunden, medan K19 låg över K20.

Figur 6. Planritning samt utsnitt av sektioner som visar den historiska vägen och hur berggrundens toppar nyttjades i vägen. ©Lantmäteriet.

I den västra delen av schaktet som hade nord-sydlig orientering skiftade jordmassorna karaktär. Toppen i detta område var ett tjockt lager matjord som var starkt påverkat av större träd, och rötter. Under matjord fanns ett magert odlingslager (K36). Från lagret togs ett makroprov (prov 7, bilaga) som hade organiska inslag och var det enda provet som bar spår efter hushållsavfall. I provet fanns fröer av jordrök och svinmålla, båda ogräsväxter.

Undersökningen berörde totalt ca 95 kvm, ner till ett max djup om 0,80 m. Hela den undersökta ytan schaktades till berget.

Diskussion

Hela undersökningen gjordes på den västra delen av den från historiska kartor kända gatumarken till Hardeberga. Väster om byn var även platsen för stenbrotten i Hardeberga belägna. I den arkeologiska undersökningen kunde sandlinser observeras och vid makroskopiska analyserna av det materialet påvisades att sanden troligen hade tillkommit vid bearbetning av sten. Vidare kunde den makroskopiska analysen visa att slagg och träkol var rikligt förekommande över hela undersökningsytan och genom alla stratigrafiska nivåer. En tolkning av dessa resultat är att delar av gatumarken togs i anspråk vid bearbetningen av sten från stenbrotten.

En rimlig slutsats är att lagret (K26) har ackumulerats i samband med att Hardeberga kyrka uppfördes under 1100- eller 1200-talet. Hardeberga kyrka är uppförd av Hardeberga sandsten. Den större avröjningen under 1100–1200-talet skulle också kunna innebära att en större förändring skett generellt inom byn och en omstrukturering av bebyggelsen skett samtidigt som kyrkan anlades.

Enligt de historiska kartorna är platsen inne på gatumarken till byn, som anses vara allmänning, ett område som ägs och brukas gemensamt inom en by (Schmidt-Sabo 2005:69). Ett gränsdike på gatumarken motsäger ett gemensamt brukande av marken. Det kan ses som en avgränsning av ett brukningsområde av gatumarken. De skiktade avsättningarna kan tolkas som ett växlande bruk av platsen, där det periodvis bearbetades sten och periodvis var mer lågintensivt utnyttjande av platsen.

Kulturlagerstatus

Inom vägsträckningen fanns områden med bevarade kompakta äldre kulturlager och flera vägskikt. Det nordsydligt gående schaktet visade att utanför vägbanan hade fornlämningen en annan karaktär med tjockt kulturlager direkt under grässvålen, även om det inom undersökningsområdet var starkt påverkat av trädrötter.

Förslag på fortsatta åtgärder

Undersökningen har påvisat ett brukande av gatumiljön till stenhuggning i Hardeberga under historisk tid, framtida undersökningar skulle kunna avgränsa arbetsområdet för stenhuggeriet, samt undersöka utbredningen av tomtrännor för att spåra äldre bebyggelsestruktur.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-42081-2021
Fornlämningsnr	RAÄ Hardeberga 25:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:2720
Kulturens projektnr	A_2022_0012
Trakt/kvarter/fastighet	Hardeberga 1:12 och Hardeberga 1:47
Socken	Hardeberga
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Ledningsdragning, vatten
Uppdragsgivare	VA-Syd
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Kristoffer Brink
Övrig personal	-
Fältarbets tid	2022-10-31 – 2022-11-04
Fälttid, arkeolog, tim	17 h
Yta, m²	95 m ²
Kubik, m³	45 m ³
Schaktmeter, m	75 m
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	5 st A3 ritfilm: 5 sektionsritningar skala 1:20, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	18 digitala fotografier
Analyser	Makrofossil samt ¹⁴ C-analys
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-Arkiv under fastighetsbeteckningen Hardeberga 1:12

Referenser

Blomqvist, Ragnar 1951. *Lunds Historia. Medeltiden*. Lund.

Darnell, Ulf. 2012. Tolkningar av några runinskrifter i Hardeberga och Simrishamns kyrkor samt Hardebergas ägare under medeltiden. *Ale* 2012:4 s.26–40

Gardelin, Gunilla 2015. *Kyrkornas Lund*. Kulturen i Lund. Lund.

Guldåker, Aja 2012. Hardeberga 22:1, fornlämning 25 i Hardeberga socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 436*.

Hallberg, Göran 2016. *Skånes ortnamn*. Serie A Bebyggelsenamn. D. 19 Torna härad och Lunds stad. Institutet för språk och folkminnen. Uppsala.

Nilsson, Ing-Marie 2015. Hardeberga kyrkogård. Hardeberga socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. *Sydsvensk Arkeologi AB Rapporter 2015:29*

Kockum, Jan. 2003. Hardeberga kyrkogård, arkeologisk förundersökning, fornlämning RAÄ 23 Hardeberga socken, Lunds kommun, Skåne län. Regionmuseet Kristianstad. *Landsantikvarien i Skåne, Rapport 2003:51*.

Schmidt-Sabo, Katalin 2005. *Den medeltida byns sociala dimensioner*. Diss. Lund: Lunds universitet. 2006

Sundin, Anneli. 1985. *Hardeberga by*. Studie utfört av landskapsarkitektstuderande vid praktik på Lunds arkitektkontors generalplaneavdelning. Lund (otryckt).

Sundnér, Barbro 1994. *Natursten i byggnader*. Malmöhus och Kristianstad län. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

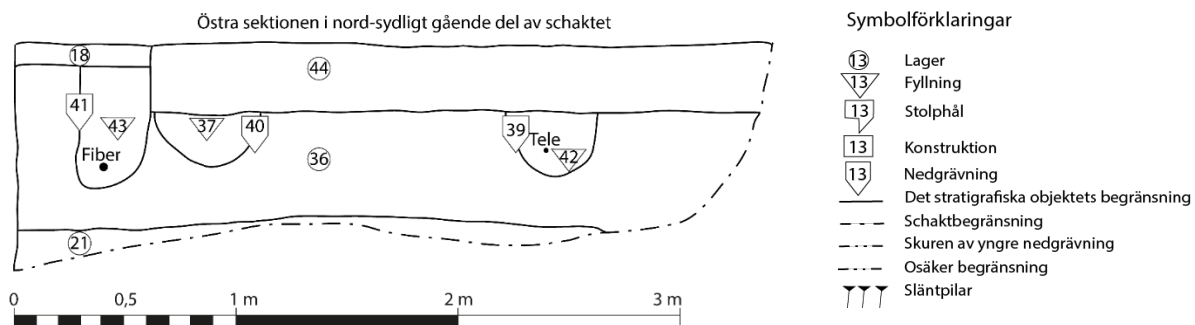
Bilagor

1. Plan- och sektionsritningar

2. Analyser

1. Plan- och sektionsritningar

Kontextbeskrivning

18. Påfört lager med grå grus och småsten. Homogen, kompakt, aningens fuktigt, ca 0,20 m tjockt konstruktionslager. Utkanten av slitlagret på vägbanan.

21. Brun-röd sand. Homogen, kompakterad, aningens fuktig morän. Varierande tjocklek. Makroprov 4, bilaga 2. Morän. Provet togs som ett referensprov för att se den geologiska sammansättningen på jorden och är inget som debiterats extra för.

36. Grå-brun siltig sand. Lucker, torr och homogen. Makroprov 7, bilaga. Magert odlingslager.

37. Grå grus som fyllning i nedgrävning. Homogen, lucker och torr. Typen av nedgrävning och fyllningsmassorna antyder att det är fyllning kring tidigare kabel, som numera är borttagen.

39. Nedgrävning med raka sidor och avrundad botten. Nedgrävningen var grävd i öst-västlig riktning med anledning av nedläggning av telekabel som återfanns på 0,50 m djup. Kabeln var ej i bruk och grävdes av under arbetet. Maskingrävt ledningsschakt.

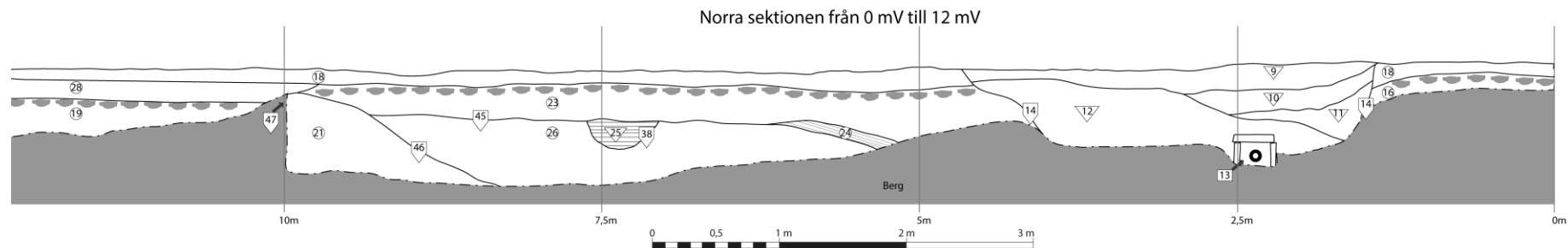
40. Nedgrävning med rundad botten, anlagd i samband med nedläggning av numera borttagen kabel/rör.

41. Nedgrävning med raka sidor och plan botten. Maskingrävd med smalskopa. Nedgrävning för fiber.

42. Gul, torr, lucker, homogen sand. Primär fyllning runt telekabel, som återfanns på 0,50 m djup.

43. Gul, torr, lucker, homogen sand. Primär fyllning runt fiberkabel, som återfanns på 0,55 m djup.

44. Grå-brun, mager matjord, rikligt med rötter från närliggande träd. Starkt påverkad av modern aktivitet. Matjord.

Kontextbeskrivning

9. Grå grus med sandinslag, 0,20 m tjockt. Slitlager på vägbanan inom nedgrävning K14 för vatten.

10. Orange-grå grus, bärlager till modern väg, 0,20 m tjockt, inom nedgrävning K14 för vatten.

11. Grå-gul lucker homogen sand. 0,35 m tjockt i östra delen. Liknar sand från strand. Fyllning inom nedgrävning K14 för vatten.

12. Orange grövre grus, fyllning i nedgrävning K14 för vatten.

13. Vattenrör och isolerande box av frigolit. Vattenröret låg på ca 0,70 m djup.

14. Modern nedgrävning för anläggandet av vattenrör, grävd med maskin till berggrunden.

16. Grå-brun grus-sand med rikligt av större stenblock 0,40×0,15m, lagda med en plan sida upp. Stenarna såg närmast sprängda ut och låg mellan toppar i berggrundstopparna, mellan stenarna fanns ljus sand. Kontexterna 16 och 19 tolkades till att kunna vara samma lager, resterna efter en äldre, hårdgjord, väg. Från kontext 16 analyserades makroprov 1 (bilaga 2) från K19 analyserades ett makroprov (prov 2, bilaga 2). Lagret hade inga bevarade organiska material och enbart nutida element kunde dokumenteras vid analysen. Troligen samtida med K33.

18. Påfört lager med grå grus och småsten. Homogen, kompakt, aningens fuktigt, ca 0,20 m tjockt konstruktionslager. Utkanten av slitlagret på vägbanan.

19. Grå-brunt torrt grus, kompakt och homogen, troligen samma som K23 och K29. I gruset fanns rikligt med kantiga stenar, ca 0,30 m i sida. De var lagda med en plan sida upp. Tolkat som äldre vägbanan, där berget bitvis använts som vägyta.

21. Brun-röd sand. Homogen, kompakterad, aningens fuktig morän. Varierande tjocklek. Makroprov 4, bilaga. 2 Morän.

23. Grå-brunt torrt grus, kompakt och homogen, troligen samma som K19 och K29. I gruset fanns rikligt med kantiga stenar, ca 0,30 m i sida. De var lagda med en plan sida upp. Tolkat som äldre vägbanan, där berget bitvis använts som vägyta.

24. Ett lager med flera horisonter, varje horisont var under 0,005 m tjock och tillsammans bildade de ett 0,20 m tjockt lager. Horisonterna hade skiftande karaktärer, främst i färg, men var generellt kompakta, torra och sandiga lager med inslag av träkol, rötter och småsten. Lager 33 tolkades vara samma lager, fast i de centrala delarna av undersökningen. Horisonterna tolkades som marknivåer där brukningen av platsen hade gett upphov till långsam kulturlageruppbyggnad men också att brukningen av området

hade varierat över tid. De ljusare och sandigare horisonterna tolkades ha uppstått *in situ* i samband med bearbetning av sten. De tunna horisonterna med varierande sand och siltigare material tyder på ett lågintensivt utnyttjande med växlande aktiviteter. man kan tänka sig ett säsongsbundet markutnyttjande.

25. Fyllning i dike, bestod av flera tunna linser med sand omväxlande med silt. Fyllningen påminde om K33 och K24. En fyllning som har flera tunna horisonter tyder på att nedgrävningen stått öppen under en längre period, där markutnyttjandet i omgivningen har varierat. Fyllningen har ackumulerats på plats och som en del av samma händelse som byggt upp K33 och K24. Från fyllningen analyserades makroprov 5 (bilaga 2), som visade gott om slagg. De ljusare sandlinserna bedömdes vara rester efter stenbearbetning.

26. Sandlager ackumulerat mot moränen. Den ursprungliga tolkningen var flygsand, men vid den makroskopiska analysen påminde materialet om avfall från bearbetning av sten (prov 7, bilaga 2). Kontexten var ett homogent lager med en mäktighet om 0,50 m, som startade vid berggrunden.

28. Grå-röd makadam, bärlager till dagens väg.

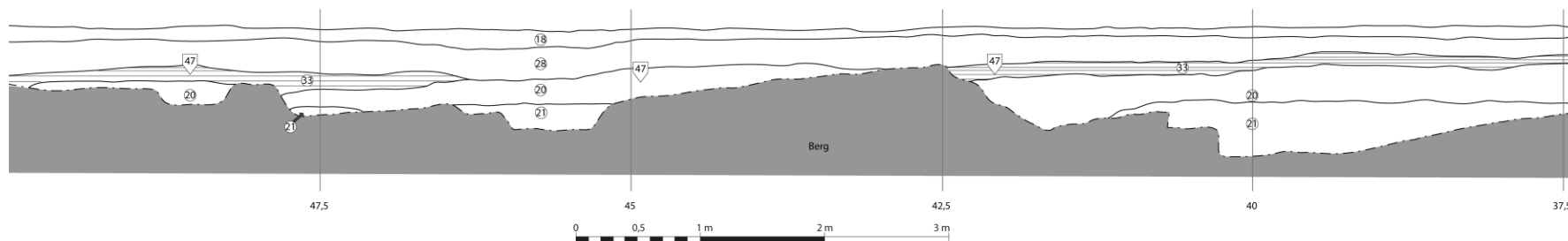
38. Nedgrävningen korsade schaktet i nord-sydlig riktning och låg i förlängningen av gränsen mellan fastigheten för kyrkan och gården öster om kyrkan. Kontexten tolkades vara ett gränsdike.

45. Avröjningsnedgrävning inför anläggandet av vägbana.

46. Avröjning inför ett större arbete med stenhuggeri.

47. Avröjningsnedgrävning inför anläggandet av vägbana.

Norra sektionen från 37,5 mV till 50mV

Kontextbeskrivning

18. Påfört lager med grå grus och småsten. Homogen, kompakt, aningens fuktigt, ca 0,20 m tjockt konstruktionslager. Utkanten av slitlagret på vägbanan.

20. Brun-svart siltig, kompakt, aningens fuktig och homogen. Makroprov 3, bilaga 2. Odlingslager.

21. Brun-röd sand. Homogen, kompakterad, aningens fuktig morän. Varierande tjocklek. Makroprov 4, bilaga 2. Morän.

28. Grå-röd makadam, bärlager till dagens väg.

33. Ett lager med flera horisonter, varje horisont var under 0,005 m tjock och tillsammans bildade de ett 0,20 m tjockt lager. Horisonterna hade skiftande karaktärer, främst i färg, men var generellt kompakta, torra och sandiga lager med inslag av träkol, rötter och småsten. Lager 24 tolkades vara samma lager, fast i de centrala delarna av undersökningen. Horisonterna tolkades som marknivåer där brukningen av platsen hade varierat över tid. De ljusare och sandigare horisonterna tolkades ha uppstått *in situ* i samband med bearbetning av sten. De tunna horisonterna med varierande sand och siltigare material tyder på ett utnyttjande med växlande aktiviteter. man kan tänka sig ett säsongsbundet markutnyttjande.

47. Avröjningsnedgrävning inför anläggandet av modern vägbanan.

Makroskopisk analys av jordprover från Hardeberga 25:1 Us

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2023-04-24

Bakgrund

Under en arkeologisk undersökning vid Hardeberga 25:1 2022 (Projekt A_2022_0012, Lst dnr 431-42081-2021) insamlades sju jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Proverna insamlades från äldre markhorisonter, vägar, dikesfyllning och odlingslager. Även geologiska avlagringar, men som misstänktes kunna innehålla kulturella spår provtogs i form av en förmodad flygsandsavlagring och morän.

Målsättningen med den makroskopiska analysen har varit att försöka spåra aktiviteter och miljöer inom den undersökta lämningen i syfte att komplettera och pröva de arkeologiska tolkningarna. Frågorna är också specifika för de enskilda provtagna kontexterna. I uppdraget ingick också att välja ut material från tre prover med kort egenålder för ¹⁴C-analys.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Efter uppmätning av torrvolymen flotaterades proverna och materialet våtsiktades med minsta maskstorlek 0,25 mm. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes. Efter floteringen samlades provet upp och förvarades fuktigt i en tillsluten plastpåse till dess det analyserades. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts.

I samtliga prover förekom moderna rottrådar och fröbank från en nulevande flora samt dagmaskkokonger. Detta visar att jorden även i den provtagna nivån utsatts för modern bioturbation och att frömaterial från yngre florasamhällen och yngre aktiviteter kontinuerligt kan ha förts ner i jorden i sen tid. Av detta följer att främst förkolnat materialet med någon säkerhet kan knytas till de arkeologiska kontexterna. I detta fall är dock åldern på materialet osäker, då det kan röra sig om yngre aktiviteter, och därför har visst oförkolnade hårdskaliga fröer som bedöms kunna vara gamla också medtagits i analysen. Dessa är dock på sin höjd av tidigmodern ålder och möjligen yngre än så.

Analysresultat

I resultattabellen har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1–5 st.) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. I tabellen presenteras oförkolnat och förkolnat material för sig.

Hardeberga			Provnr	1	2	3	4	5	6	7
A_2022_0012			PM	100	101	102	103	104	105	106
			Lager	16	19	20	21	25	26	36
			Kontext	Väg/markhorisont	Äldre väg	Odlingslager	Morån	Skitad fyllning	Flygsand?	Odlingslager
			Volym/l	0,7	1,2	1,5	0,5	1,2	1,6	1,5
Förkolnade vedartade växter			Träkol	•		••	••	•		••
			Fragment av ljungväxt (Ericaceae indet.)							•
Animaliskt köksavfall			Benfragment (däggdjur)							•
Övrigt			Slagg	•		••		••		•
			Nutida fröbank och levande rotträdar	••	••	•••	•	••	•	••
Oförkolnade fröer/frukter som bedöms som äldre										
Ogräs	Svinmålla typ	<i>Chenopodium album</i> -type								4
	Jordrök	<i>Fumaria officinalis</i>								1
Bär	Hallon	<i>Rubus idaeus</i>								1
	Äkta fläder	<i>Sambucus nigra</i>	2							24

Diskussion

De organiska inslagen i de insamlade jordproverna var sällsynt litet. Det organiska materialet är överlag svårtolkat och tolkningarna får i hög utsträckning också stödjas av oorganiska inslag. Vid sidan om mycket små mängder av träkol påträffades inga spår av förkolnade växter, och i endast ett fall hittades ett litet benfragment som visar på närvaron köksavfall. Det verkar generellt som att platsen legat långt ifrån hushållsaktiviteter.

I fyra av proverna (1, 3, 5 och 7) påträffades slagg, och i två av proverna (3 och 5) var inslaget av denna slagg stort. Några av dessa slaggar förekommer tillsammans med fragment som liknar koks, ett relativt modernt material som i Sverige hade sin tidiga användning på 1700-talet men blev vanligt först under andra halvan av 1800-talet. Det är dock inte säkert att det rör sig om koks, och slaggen är möjligen äldre, men likheten bör påpekas. Samtliga prover som innehöll slagg innehöll också träkol och det är troligt att dessa material hör samman – att de är spår av samma hantverks-, eller industriverksamhet.

Överlag är det inte möjligt att utifrån analysens resultat svara på frågeställningarna om de enskilda kontexterna, men några mindre kommentarer kan ändå göras. Proverna rubriceras här med frågeställningarna för var och en av dem:

Prov 1: Trädgård eller väg?

Det går inte att utifrån innehållet avgöra huruvida det rör sig om en trädgårdslämning eller en väg. Ett par fröer av fläder påträffades, vilket skulle kunna passa in i en trädgårdstolkning, men dessa hårdskaliga kärnor kan såklart också förekomma och bli kvar på en väg. Trädgårdsjordar brukar innehålla större inslag av förkolnade material, och större inslag av organiska lämningar.

Prov 2: Väg eller istidsfenomen?

Provet innehåller inga bevarade organiska material och det är inte möjligt att besvara frågan.

Prov 3: Trädgård?

Provet innehåller endast slagg och träkol.

Prov 4: Morän – referensprov

Intressant nog är detta det enda prov som endast innehåller träkol, utan inslag av slagg. Detta är inte ovanligt för ytligt liggande morän, och träkolet brukar vara av olika ålder och spår av både naturliga bränder och kulturpåverkade händelser.

Prov 5: Dikesfyllning, har diket stått öppet en längre tid?

Inget organiskt material i dikesfyllningen kan avslöja huruvida det stått öppet länge eller ej. Men diket innehåller gott om slagg. Eftersom fyllnaden är skiktad har den inte omlagrats efter avsettandet och detta innebär att diket måste vara samtida med, eller yngre än, den hantverks- eller industriaktivitet som gett upphov till slaggen.

Prov 6: Är det flygsand?

Denna sand är något för grov och osorterad för att vara flygsand. Den har snarare ett ursprung i svallprocesser. Intressant är dock flisiga fragment i sanden, som bara består av kvartspartiklar är hårt litifierade – alltså förstenade och kommer från sandsten. Hardeberga är berömt för sin mycket hårda ljusa sandsten som brutits här, och som nästan enbart består av kvarts. De flisiga fragmenten liknar snarare spår av stembearbetning än naturligt söndermald sandsten. Kan denna lämning vara spår av stembearbetning på platsen, där flisorna är spår av huggning och sanden är spår av slipning och polering av hardebergasandsten?

Prov 7: Trädgård?

Detta prov innehöll såväl träkol som slaggfragment och ett benfragment. Det är det enda spåret på platsen med någon form av hushållsavfall. I materialet fanns också ogräsfröer som föreföll gamla, jordrök och svinmålla. Dessa är näringskrävande och trivs bland annat trädgårdsmiljöer, men är också allmänna på boplatsmiljöer och ruderatmarker i allmänhet. Utifrån materialet går det inte att svara på om det rör sig om spår från en gammal trädgårdsmiljö.

Referenser

Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: *Digital Seed Atlas of the Netherlands*, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2023-08-21

Jens Heimdahl
Statens Historiska Museer
Arkeologerna
Instrumentvägen 19
126 53 HÄGERSTEN

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Hardeberga 25:1, Lund, Skåne (proj. A_2022_0012). (p 5286)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorn förbräns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO_2 -gas som i sin tur grafteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰}$ V-PDB	^{14}C ålder BP
Ua-79378	Prov 3	-26,4	186 ± 28
Ua-79379	Prov 5	-30,0	2 939 ± 31

Med vänliga hälsningar

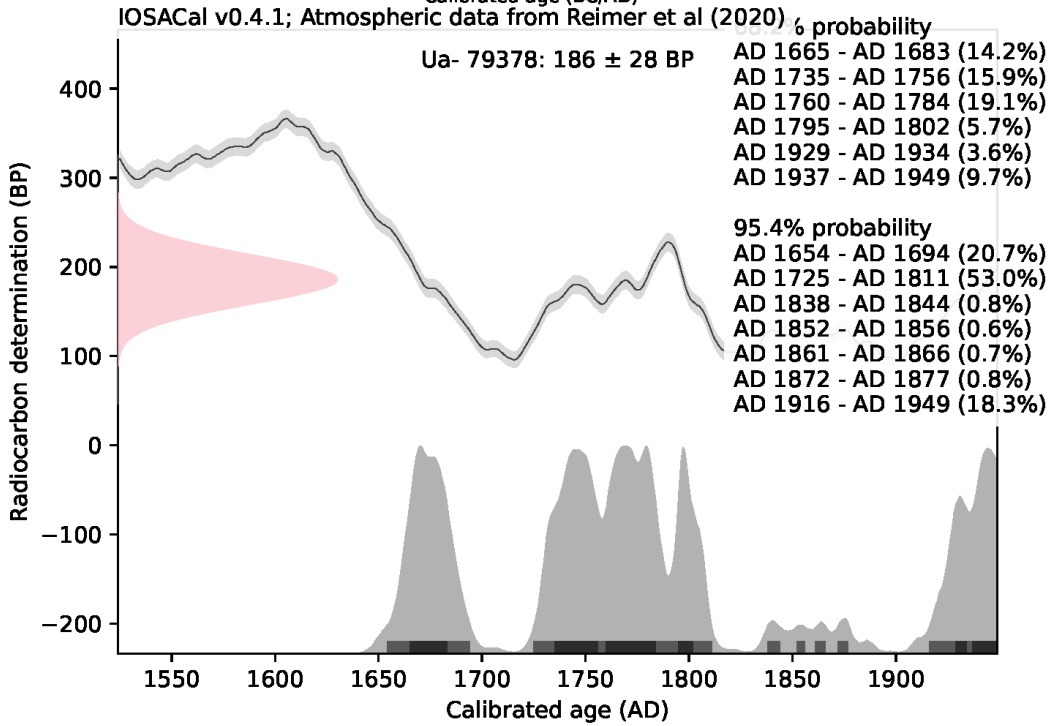
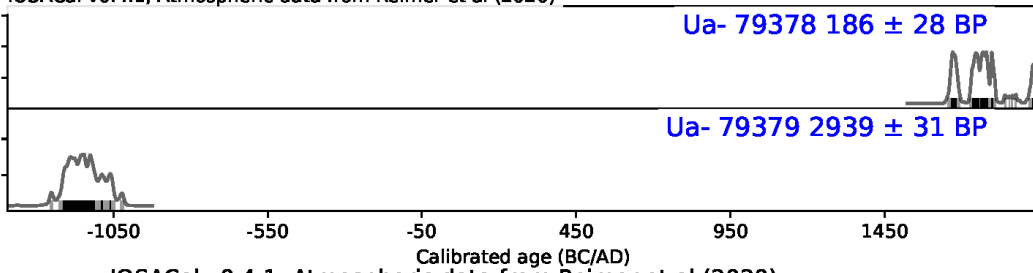
Melanie Melanie Mucke
2023.08.21
Mucke 16:01:16 +02'00'

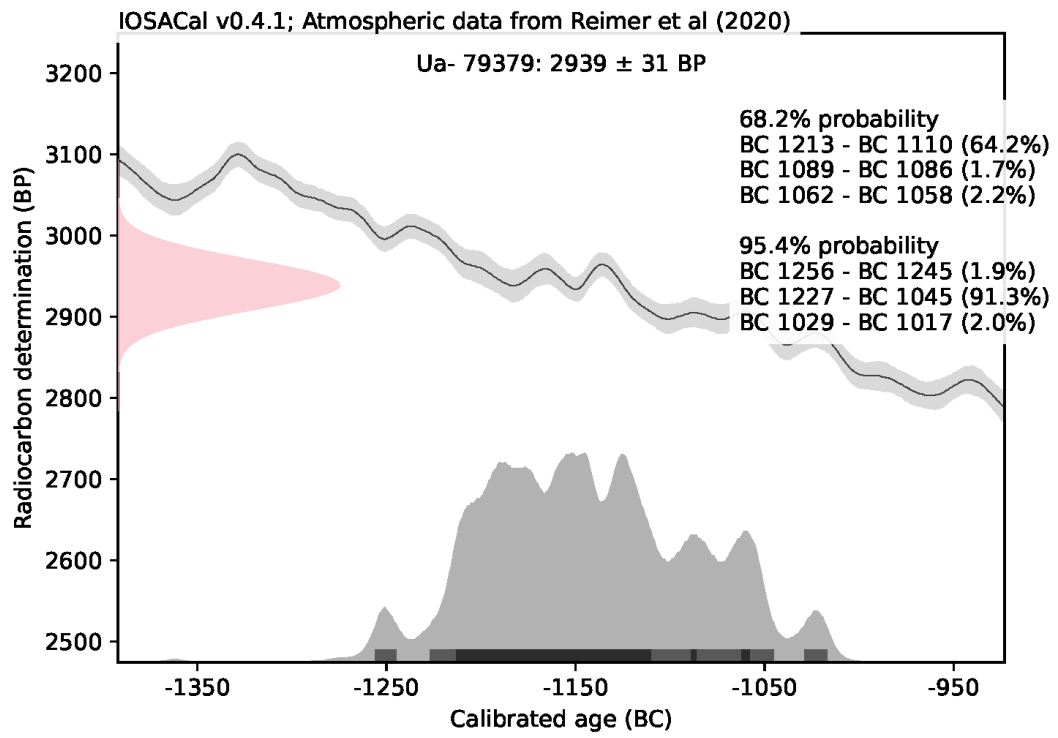
Melanie Mucke/Daniel Primetzhofner

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

2023

- 2023:1 Innerstaden 2:1 Lund, Bantorget, intill Grand Hotel, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och förundersökning år 2017–2018. Aja Guldåker.
- 2023:2 Kv Kulturen 4, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk slutundersökning, schaktningsövervakning och kontroll år 2021. Sebastian Boström.
- 2023:3 Kv Bagaren 6, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019–2021. Kristoffer Brink.
- 2023:4 Kv Furan 9, Vellinge, Fornlämning RAÄ Vellinge 17:1/L1988:7232. Vellinge bytomt, Vellinge socken och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning och schaktningsövervakning 2019–2021. Linda Billström, Linnea Lidh och Mattias Karlsson.
- 2023:5 Gylleholmsgatan. Fornlämning L1988:5060/Raä Lund 175:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Imelda Bakunic Fridén.
- 2023:6 Kv Brunius 18, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019. Kristoffer Brink.
- 2023:7 Kv Paradis 51, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning. Kristoffer Brink & Aja Guldåker.
- 2023:8 Kv Hospitalsträdgården 10, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Kristoffer Brink.
- 2023:9 Stora Råby 34:46. Fornlämning L1988:6568. Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Imelda Bakunic Fridén & Krister Kåm Tayanin
- 2023:10 1600-talsparken Karl XI stenar. Fornlämning RAÄ Östra Sallerup 5:1/L1989:4041. Östra Sallerups socken, Hörby kommun, Skåne län. Förstudie 2023. Aja Guldåker.
- 2023:11 Kv Föreningen 13, Lund. Fornlämning L1988:5459 / RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Linnea Lidh.

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen

Telefon: 046-350406

E-post: arkeologi@kulturen.com

- 2023:12 Lilla Råby 18:39. Fornlämning L1988:5458/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022-2023. Imelda Bakunic Fridén
- 2023:13 Dalby S:4>5, Lundavägen. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/L1988:815. Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022/2023. Sebastian Boström.
- 2023:14 Kv Sankt Mårten 27, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017/2018. Aja Guldåker.
- 2023:15 Väsby 12:42 och 32:1 Väsby kyrkogård, Väsby, Väsby socken, Höganäs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2023. Carita Melchert.
- 2023:16 Pastor Svane 1, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2023. Linnea Lidh.
- 2023:17 Höör kyrka, Höör socken, Höörs kommun, Skåne. Antikvarisk medverkan 2023. Carita Melchert.
- 2023:18 Vindmöllan Östarp, Sjöbo kommun, Skåne. Antikvarisk medverkan 2023. Lena Aurivillius Hector.
- 2023:19 Flytt av ängslada, Örnäs, Osby kommun, Skåne. Antikvarisk medverkan 2023. Lena Aurivillius Hector.
- 2023:20 Kv Maria Magle 7, 8 och 11, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2023. Kristoffer Brink.
- 2023:21 Hardeberga 1:12 och 1:47, Lunds kommun. Fornlämning L1988:2720/RAÄ Hardeberga 25:1. Hardeberga socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Kristoffer Brink.

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen

Telefon: 046-350406

E-post: arkeologi@kulturen.com